

Seletuskiri Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist rahade eraldamiseks Kliimaministeeriumi avaandmete avalikustamiseks

1. Sissejuhatus

1.1.

Kliimaministeerium taotleb riigieelarve seaduse § 58 lõike 11 alusel ning kooskõlas Vabariigi Valitsuse 31. juuli 2014. a määruse nr 123 „Vabariigi Valitsuse reservist vahendite eraldamise ja eraldatud vahendite kasutamise kord“ § 1 punktiga 2 Vabariigi Valitsuse sihtotstarbeliste vahendite reservist Kliimaministeeriumi valitsemisalale 444 000 euro eraldamist Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskusele (*KEMIT*) ja 150 000 euro eraldamist Transpordiametile (*TRAM*).

Investeeringute eesmärk on Avaliku teabe seaduse rakendamiseks avalikustada avaandmeid masinloetavalt rakendusliidese (API) kaudu või asjakohasel juhul hulgialalaaditavalt ning arendada andmebaaside halduse- ja monitooringu funktsionaalsuseid. Tööde tulemusena avalikustatakse Eesti Looduse Infosüsteemi, Metsaregistri ja Maavarade Registri avaandmed uutel tehnoloogilistel platvormidel ning Transpordiameti liikuvus- ja taristuandmestikud korrastatakse ja avalikustatakse ITS- ja avaandmete direktiivi nõuete ülevõtmiseks.

1.2. Taotluse ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi Strateegia, digiarengu ja analüüsi osakonna andmehalduse juht Hendrik Hundt (hendrik.hundt@kliimaministeerium.ee), nõunik Kätlin Weinzierl (katlin.weinzierl@kliimaministeerium.ee) ja Liikuvuse arengu ja investeeringute osakonna digitranspordi valdkonnajuht Enriko Laanemäe (Enriko.laanemae@kliimaministeerium.ee).

2. Taotluse sisu

Vabariigi Valitsuse 11.04.2024 istungil otsustati Kliimaministeeriumile Avaandmete direktiivi ülevõtmise tegevusteks rahastamise vahendid kanda sihtotstarbelisse reservi. Vastavalt Vabariigi Valitsuse otsusele taotleme 2026. aastaks reservi suunatud eelarvest investeeringuid järgmisteks tegevusteks:

Valitsemisala	Asutus	Tegevus	Summa
KLIM	KEMIT	Eesti Geoloogiateenistuse Maavarade registri (MVR) etapp II	200,000 €
KLIM	KEMIT	Metsaregistris erametsa eraldise põhise inventeerimise funktsionaalsuse avalikustamine	60,000 €
KLIM	KEMIT	Keskkonnaportaali avaandmete teenuste jätkusuutlikus ja avalikustamine	184,000 €
KLIM	TRAM	Transpordiameti liikuvus- ja taristuandmestike avalikustamine ITS- ja avaandmete direktiivi nõuete ülevõtmiseks	150,000 €
		Summa	594,000€

Kõik summad on arvestatud käibemaksuta.

Selgitus tegevuste üksikasjaliku arvestuse ja investeeringute jaotumise kohta:

Eesti Geoloogiateenistuse Maavarade registri (MVR) etapp II

Alates 1. jaanuarist 2025 lisandus Eesti Geoloogiateenistuse (EGT) tegevusvaldkondade hulka maavarade teabe haldamine, mille keskne ülesanne on maavarade registriga seotud andmete kirjeldamine, menetlemine ja kasutusse andmine. Maavarade registri andmed on aluseks nii EGT sisemistele protsessidele kui ka mitmete väliste osapoolte (sh Keskkonnaameti ja teiste riigiasutuste) tööle ning avalike ruumiandmete ja avaandmete pakkumisele. Maavarade registrit avalikustatakse sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/2/EÜ, INSPIRE ruumiandmeteenuseid, mis on väärtuslike andmestikena kohustuslik avaandmetena avalikustada.

Maavarade registris tehtav töö hõlmab muuhulgas:

- maavarade registrikannete koostamist ja muutmist uuringuaruande, uuringu- või kaevandamisloa või kaevandamismahu põhjal;
- maavara uuringuaruannete kontrollimist;
- arvamuse andmist Keskkonnaameti poolt saadetavatele uuringu- ja kaevandamislubade taotlustele;
- maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavate tegevuste lubamist ja koordineerimist;
- maavarude koondbilansi koostamist.

Senine maavarade registri töökorraldus ja andmehaldus ei toeta piisaval määral protsesside ühtlustamist, andmete standardiseerimist, jälgitavust ning andmete teenuspõhist kättesaadavaks tegemist. Registri arenduse järgmises etapis on vajalik luua lahendus, mis võimaldab olulisemate töövoogude teostamist. Nii luuakse minimaalne vajalik võimekus (MVP) registrikannete ja menetluste haldamiseks, andmete kvaliteedi tagamiseks ning registri põhiülesannete täitmiseks.

Planeeritud tööde kirjeldus:

1. Maavarade registri arhitektuurse lahenduse ja andmebaasi loomine, detailanalüüsi läbiviimine. Maksumus 50 000 €.
2. Olemasolevate andmete uude andmebaasi migreerimine ja sellega kaasnevad tööd. Maksumus 20 000 €.
3. Maavarade registrisse kannete tegemise ja muutmise funktsionaalsuse arendamine koos kasutajavaadetega. Maksumus 70 000 €.
4. Esitatavate andmete ja ruumikujude registrisse sisestamise automatiseerimine. Maksumus 30 000 €.
5. Kaevandamismahu aruande kannete funktsionaalsuse automatiseerimine ning esitatavate mahuaruannete reeglistiku loomine/arendus. Maksumus 30 000 €.

Taotletavad vahendid jaotuvad järgmiselt:

KEMIT infotehnoloogia arenduskuludeks **200 000 €**.

Metsaregistris erametsa eraldise põhise inventeerimise funktsionaalsuse avalikustamine

Metsaregister on Eesti metsade inventeerimise keskne infosüsteem. Praegu toimub inventeerimine erametsades kinnistu põhiselt, mis tähendab, et konkreetse metsaosa inventeerimiseks tuleb sageli inventeerida kogu kinnistu. See suurendab kulusid ja pikendab protsesse. Investeeringute eesmärk on luua metsaregistrisse funktsionaalsus, mis võimaldab

erametsa eraldise põhist inventeerimist. See tagab operatiivse ja kuluefektiivse andmete uuendamise ning suurendab inventeerimisandmete hulka ja kvaliteeti, pakkudes detailsemat ligipääsu nii andmete volitatud töötlejale Keskkonnaagentuurile kui ka andmete lõppkasutajatele.

Metsainventeerimise avaandmed on juba osaliselt avaldatud Eesti andmete teabeväravas. Kavandatav arendus suurendab nende detailsust ja ajakohasust, pakkudes lisaväärtust nii riigile, teadlastele kui ka metsaomanikele. Kavandatavad Metsaregistri arendused on otseselt suunatud avaandmete direktiivi rakendamisele, luues uusi inventeerimisandmeid metsaosade viisi ja parandades nende kättesaadavust. Projekti tulemusena paraneb Eesti metsade inventeerimise läbipaistvus ja andmete kasutusvõimalused ning tehniline lahendus siseriiklikuks ja rahvusvaheliseks aruandluseks, sh väärtuslike andmestike kasutamise paremaks seiramiseks läbi kasutusstatistika mõõtmise.

Investeeringu kulude mahtu on hinnatud Metsaregistri kehtiva raamhanke varasemate arendustööde maksumuste põhjal. Arendustöödega saavutatakse positiivne mõju sektorile kuivõrd konkreetsete metsaosade inventeerimine on kuluefektiivsem ja andmete uuenemise sagedus operatiivsem ja detailsem. Samuti toetavad avalikustatavad täpsemad andmed poliitikakujundamist ja keskkonnahoidu, aidates paremini planeerida metsade majandamist ja kaitset.

Taotletavad vahendid jaotuvad järgmiselt:
KEMIT infotehnoloogia arenduskuludeks **60 000 €**.

Keskkonnaportaali avaandmete teenuste jätkusuutlikus ja avalikustamine

Keskkonnaportaal on riigi keskne veebileht, mis võimaldab juurdepääsu riigi andmekogudes hoitavale keskkonnateabele. Erinevatest avaandmete teenustest on Keskkonnaportaalis avalikustatud 271 keskkonna, kliima ning ilmastiku valdkonna andmestiku, sh nende ajakohast seisundit, kvaliteeti ning survetegureid kajastavaid andmed. Näiteks on Keskkonnaportaalis avalikustatud kaitsealade, vääriselupaikade, jääkreostusobjektide, põhjavee, ilmajaamade temperatuuride andmed minuti täpsusega jpm.

Seoses Keskkonnaportaali edasiarendustega ning Eesti Looduse Infosüsteemi (edaspidi *EELIS*) tehnilise lahenduse täieliku uuendamisega versioonilt EELIS1 -> EELIS2 teostatakse arendustööd olemasolevate avaandmete teenuste ümber suunamiseks EELIS2 uue andmebaasi peale, sh arendustööd Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse andmelaos.

Teostatavate tööde sisuks on KEMIT andmelaos andmete laadimiste ja vaadete uuendamine; Keskkonnaseire andmekogu seireandmete andmekirjelduste ja APIde avalikustamine; Keskkonnaportaali kaardirakenduse uuendamise analüüs (otsing WFS kihilt, detailotsingu tulemuste kaardil kuvamine); Keskkonnaportaali avalikus vaates otsingute ja andmevaadete täiendamine ja uue metoodika alusel ilmahoiatuste avalikustamine avaandmetena.

Tööde kirjeldus ning mahuhinnangud:

1. KEMIT andmelaos andmete laadimiste ja vaadete uuendamine – 100 000 €;
2. Keskkonnaseire andmekogu seireandmete II ja III-IV andmekirjelduste ja APIde avalikustamine – 16 000 €;

3. Keskkonnaportaali kaardirakenduse funktsionaalsuste uuendamise analüüs (otsing WFS kihilt, detailotsingu tulemuste kaardil kuvamine) – 30 000 €;
4. Keskkonnaportaali avalikus vaates otsingute ja andmevaadete täiendamine looduskaitse andmetes – 30 000 €;
5. Uue metoodika alusel ilmahoiatuste avalikustamine avaandmetena. – 8000 €.

Taotletavad vahendid jaotuvad järgmiselt:

KEMIT infotehnoloogia arenduskuludeks **184 000 €**.

Transpordiameti liikuvus- ja taristuandmestikud korrastatakse ja avalikustatakse ITS- ja avaandmete direktiivi nõuete ülevõtmiseks

Järgnevate Transpordiameti hallatavate avaandmete publitseerimise arenduste teostamine on seotud ITS direktiivi (EU) 2010/40 täiendusega 2023/ 2661, selle otsekohalduvate rakendusmääruste “Liiklusohutusega seotud minimaalse üldise liiklusteabe võimalusel tasuta edastamisega seotud andmed ja kord” SRTI (EU) 886/2013, “Reaalajas saadava liiklusteabe teenuste osutamine” RTTI (EU) 2022/670, “Veoautodele ja tarbesõidukitele ettenähtud turvalisi parkimiskohti käsitlev teabeteenus” SSTP (EU) 885/2013 ja uuenenud liiklusseaduse nõuete täitmisega.

Arenduste tulemusel korrastatakse ning laiendatakse liikluse ja teetaristuga seotud avaandmete avaldamist Andmete teabevärvavas ning tagatakse EL õigusaktidest ja liiklusseadusest tulenevate kohustuste täitmine. Andmete nõuetekohane avaldamine välistab EL kohustuste mittetäitmisega seotud menetluste algatamise ning lisaks on võimalik andmekasutajatele pakkuda kvaliteetsemaid andmeid. ITS direktiivi andmestikega seotud arenduste kogumaksumus on 150 000 eurot.

Arendatav infosüsteem: Teeregister

ITS direktiivi ja RTTI määruse alusel avaldamisele kuuluvad Teeregistris sisalduvad infrastruktuuri 7 andmekategooriat tehakse API kaudu masinloetvalt kättesaadavaks. Avaldatakse järgnevad andmekategooriad: tee geometria, tee laius, sõiduradade arv, ristmikud, teede klassifikatsioon, kiiruspiirangud, teenindusalade ja puhkealade asukoht.

Teeregistri juurde arendatakse uued andmete päringu-, konverteerimise- ja väljastusteenused. Teeregistri andmete ajakohasem ja taaskasutust soodustavas vormingus avaldamine teeb nende kasutamise kaarditootjatele ja liiklusteenuste pakkujatele oluliselt atraktiivsemaks. Selle tulemusel muutuvad lõppkasutajatele pakutavad liiklusteabe- ja navigeerimisteenused senisest ajakohasemaks ja kvaliteetsemaks.

Arenduse eeldatav maksumus: 40 000 €

Arendatav infosüsteem: Teeseadmete andmekorjeplatvorm (TAP)

TAP andmebaasi struktuuri-, halduse- ja monitooringu funktsionaalsuste arendamine. Avaandmete kvaliteedi ja usaldusväärsuse tagamiseks on vajalik TAP platvormi andmemudeli ja andmebaasi arendamine, mis võimaldab andmete elutsükli haldamist ning kvaliteedikontrolli mehhanismide rakendamist andmete avalikustamise protsessis Transpordiameti DATEX II andmevärava kaudu.

Arenduse tulemusel luuakse automatiseeritud valideerimiskiht, mis tuvastab vigased, aegunud või vastuolulised andmed ning võimaldab nende käsitlemist enne avalikku väljastamist. Lisaks arendatakse haldus- ja administreerimisliides, mis võimaldab andmekvaliteedi jälgimist, vigade haldamist ja andmete korrigeerimist. Arendusega tagatakse, et avaldatavad DATEX II teenused vastavad ITS direktiivist, kvaliteediraamistikest ja avaandmete kasutajate ootustest tulenevatele nõuetele.

Andmekorjeplatvormiga integreeritakse uued monitooringuseadmed - radartechnoloogiat kasutavad püsiliiklusloendurid ja liikuvad teekatte haardeteguri mõõtesüsteemid. Arenduse käigus liidestatakse uued andmeallikad TAP andmehõiveplatvormiga ning tagatakse kogutud andmete edastamine standardiseeritud kujul Transpordiameti DATEX II andmevärava kaudu.

Arenduse tulemusel muutuvad uute püsiliiklusloendurite (20 tk) andmed reaalajas kättesaadavaks ning toetavad ummikute tuvastamist ja ennetamist. Samuti tekib arenduse tulemusel võimekus edastada reaalajas avaandmetena suuremate riigiteede haardeteguri mõõtetulemusi Transpordiameti liikuvatelt mõõtejaamadelt (10 tk), mis paiknevad Eesti linnadevahelistel liinibussil, mis katavad oma sõitudel väga suure osa riigi põhimaanteedest, võimaldades ohtlike teolude (SRTI määrase andmekategooria – ajutiselt libe tee) ajakohast tuvastust ja avalikustamist.

Arenduse eeldatav maksumus: 80 000 €

Arendatav infosüsteem: Tarktee

Tarktee reaalaja liiklusteabe (RTTI) ja turvaliste veokiparklate teabe (SSTP) andmehalduse ja publitseerimise arendus. Arenduse käigus korrastatakse Tarktee RTTI andmeliikide haldus ja avaldatakse andmeliigid vastavalt RTTI ja SSTP määrase nõuetele.

Arenduse tulemusel luuakse Transpordiametile kuuluva Tallinna ringteel paikneva 107 kohalise Veneküla turvalise veokiparkla dünaamilise teabe, sh täituvusinfo ja vabade parkimiskohtade edastus- ja publitseerimisteenus väljundiga DATEX II andmeväravas. Avaldatavad RTTI ja SSTP andmestikud viiakse üle DATEX II 2.3 versioonilt 3.6 versioonile.

Arenduse eeldatav maksumus: 30 000 €

Arendustööde kulu arvutused põhinevad varasematel Teeregistri ja ITS andmestike andmekihtide publitseerimise ning konverteerimise arenduste maksumustel.

Taotletavad vahendid jaotuvad järgmiselt:

TRAM infotehnoloogia arenduskuludeks **150 000 €**.